

MÚHELY

LENKEFI FERENC

A LELKIGONDOZÁS PROBLÉMÁI A FRANCIA HADIFOGLYOK KÖRÉBEN MAGYARORSZÁGON 1796–1800

A témakörrel foglalkozó tanulmány első részét e folyóirat 1994. évi 3. számában – az emigráns francia papok sorsát az 1795. év utolsó harmadáig, a fogolycserék első hullámáig nyomon követve – azzal zártam, hogy a 12 egyházi személy egzisztenciája, akár intézményes, akár nem hivatalos formában fennmaradhatott. A források további vizsgálata során mindkét feltételezés helytállóan bizonyult, arra viszont nem történt utalás, hogy az 1800-as évig, amikortól jelen időben többé nem említik őket, bármelyikük visszatért volna hazájába, sőt, új nevek is feltűnnek.

A budai Főhadparancsnokság, miközben továbbra is figyelemmel kísérte sorsukat, természetesen feladatának tartotta, hogy a Magyarországon, szolgálatuk során elhunyt lelkészek hagyatéki ügyeit megnyugtatóan rendezze. Az 1796-os év iktatókönyvei, mivel az iratok csak nagyon hiányosan maradtak fenn, rövid bejegyzéseik ellenére mégis elég információt nyújtanak. Számos kivonat utal a Nagyváradon, 1795 októberében elhunyt Maurice Langlaise hátrahagyott ingóságai sorsának tisztázására. Ez elárverezésüket jelentette, hogy a befolyt összegből az ápolási és a temetési költségeket fedezhessék. Az elhalt abbé végrendeletében 111 forintot adományozott a beteg francia hadifoglyok segélyezésére.¹

A jó szándék ellenére az 1794 nyarán, Aradon elhunyt Jean Aubin du Hamel hagyatéki ügyének intézése meglehetősen vontatottan haladt, hiszen a még az aradi francia hadifoglyok javára tett 27 forintos adományát is csak 1796 novemberében osztották ki a nagyszombati és a lipótvári foglyok között.²

A száműzetésben élt papok közül 1795 végén először Pellisot adott életjelt magáról, amikor az aradi várparancsnokság december 22-én tolmácsolta kérelmét a budai Főhadparancsnokságnak, miszerint a lelkész egészségi okokból Újaradra költözött volna. A General Commando ennek nem látta akadályát.³

Kollégáját, Jean Jacques-ot a pozsonyi főhadbiztosság 1796. január 7-én kivonta az illetményfizetés alól, mivel ekkor úgy rúnt, jó állás adódott számára. Évi 200 forint díjazásért, koszt-kvártállal Neuhold udvari kamarai tanácsos házában helyezkedhetett volna el, két fia nevelőjeként. Ezzel összefüggésben felvetődött, hogy Jacques helyére a rendelkezésre állók közül esetleg újabb papot kellene a Pozsonyban egyedül maradó, név szerint nem említett (valószínűleg Cretin) lelkész mellé küldeni.⁴

Nem sokkal később, január 25-én a pozsonyi főhadbiztosság kénytelen volt helyesbítést tenni. Egy névrokonságból származó félreértés tisztázása után bizonyossá vált, hogy nem Jean Jacques-ot alkalmazták volna a Neuhold-családnál, ugyanis az addig Aradon szolgált Jacques Jacques kapta meg Nancy püspökétől az engedélyt az állás betöltésére. Pozsony arra is utalt, hogy a környéken új pap felvételére nincs szükség, mivel a lipótvári és a nagyszombati foglyok is el voltak látva.⁵

A Helytartótanács, még a korábbi tényállás tudatában, január 19-én közvetítette Fengler József győri püspök jóváhagyó véleményét Jean Jacques privát alkalmazásáról a két Neuhold-fiú mellett, a már megállapított feltételekkel. Barco február 3-án világosította fel a Helytartótanácsot a változásról, miszerint

1 Hadtörténelmi Levéltár, General Commando in Hungarn (a továbbiakban: G. C.) 1796–17–27., 157., 223., 233., 313., 412., 481., 532. és 713. jelzet, iktatókönyvi bejegyzések (a továbbiakban: i. k. bej.) az 50, 279, 390, 403, 517, 640, 721, 797, 1072. számok alatt. 4. Departementum (Juditium Delegatum Militare) 243. és 244. sz. könyv.

2 G. C. 1796–17–865. és 1014. i. k. bej. 1290. és 1503. sz. Dep. 4. 244. sz. könyv. Az iktatókönyveken kívül számos adalékkal szolgál, ám pontos dátum nélkül, a kiselejtezett iratok jegyzéke (Ausmerzung Verzeichnis).

3 G. C. 1796–18–1. i. k. bej. 14. sz. Dep. 2. (in Publicis) 175. sz. könyv.

4 G. C. 1796–2. ad mandatum speciale, i. k. bej. 206. sz. Dep. 1. (in Oeconomicis) 100. sz. könyv.

5 G. C. 1796–18–7. i. k. bej. 156. sz. Dep. 2. 175. sz. könyv.

magá Neuhold tanácsos is Jacques Jacques-ra gondolt eredetileg, s az ő jelentkezését várja. Az aradi várparancsnokság utasítást kapott, hogy a papot értesítse és indítsa útnak szolgálati helyére.⁶ Arad február 9-i válaszában közölte, hogy Jacques-ot az előző napon Temesváron (sic!) keresztül elindította Győr felé.⁷

A Helytartótanács, újabb két pap sorsáról hírt adva, január 26-án, gr. Kollonich László kalocsai érsek és gr. Esterházy Pál pécsi püspök nyilatkozataira utalva közölte, hogy előbbi, az addig Péterváradon szolgált Louis Pion-t évi 260 forint illetménnyel magához venné, utóbbi pedig egy Temesváron működött lelkészre számít, egyelőre meghatározott fizetség nélkül. A budai Főhadparancsnokság február 20-án tért ki a délen szolgált lelkészek egzisztenciájának rendezésére. Pion járandóságát a korábban élvezett havi 20 forintos fizetség-keretének fenntartásával kapná. Másrészt, a Helytartótanács tájékoztatása szerint, a pécsi püspök – a csanádi püspöki tanáccsal megállapodva, s annak hozzájárulásától függően – a Temesváron szolgált lelkészek közül Maillot-t vagy Breton-t, esetleg mindkettőjüket kikémé.⁸

A Helytartótanács újabb, február 23-án kelt átiratából kiderült, hogy Kristovics Imre csanádi püspök Maillot-t segítőként (Cooperator) foglalkoztatta a Szt. Hubertus plébánián (minden bizonnyal Temesváron) évi 150 forintért, Breton pedig évi 200 forint fizetéssel a temesvári székesegyházban szolgált, mint dómkáplán. Tájékoztatása szerint több lelkészt nem tudott volna eltartani. A General Commando február 27-én a Helytartótanácshoz intézett válasza szerint az adott viszonyok között a pécsi püspöknek ekkor még a többi foglalkoztatás nélkül maradt lelkész közül kellett volna választania.⁹

A Helytartótanács 1796. március 2-án a hercegprímás nyilatkozataira utalva, újabb lelkészek sorsáról adott hírt. Cretin, Jean Jacques, Pierron és Priolet az esztergomi érseki ellátmányt élvezték, Roussel saját anyagi eszközeiből élt Pesten, míg Royer és Jourdain a kalocsai érsektől kapott bizonyos javadalmaszt (Pfründe). Meg nem nevezett, foglalkoztatás és ellátmány nélkül maradt társaik az esztergomi érsek szívesen „kiközvetítette” volna egyházmegyéjében. Buda erre a lehetőségre március 16-án Szerelem vezérőrnagy, pozsonyi dandártábornok, a pozsonyi főhadbiztosság és a nagyszombati rokkantház parancsnoksága figyelmét is felhívta.¹⁰

A bánsági General Commando március 12-én a Temesváron szolgált lelkészek ügyében azt a helyreigazítást tette, hogy a Szt. Hubertus plébánián nem Maillot, hanem Breton nyert alkalmazást segítőként. A dómkápláni helyet végül mással töltötték be. Maillot évi 60 forint orvosság- és öltözeti hozzájárulásért a vallásügyi alaphoz (Religions Fond) folyamodott, a budai Főhadparancsnokság pedig a pécsi püspök figyelmébe ajánlotta őt. A korábban Aradon szolgált és tényleg ott rekedt Pelliset is azt kérte, hogy a pécsi egyházmegyéjében találjanak számára elfoglaltságot.¹¹

A pozsonyi főhadbiztosság március 28-án kelt jelentése szerint sem volt nehézségektől mentes a fogolyserék miatt megbízás nélkül maradt lelkészek eltartása. A pozsonyi kerületben tartózkodott Cretint, Jean Jacques-ot, Priolet-t és (itt:) Jourdain-t a primás érsekhez utalták egzisztenciájuk további biztosítása érdekében.¹²

A nagyszombati rokkantház parancsnoksága még április 6-án is arról adott hírt, hogy Jourdain és Priolet áthelyezését sürgeti. A budai General Commando április 13-án változatlanul úgy rendelkezett, hogy a lelkészek közvetlenül Batthyány József hercegérsekhez forduljanak: „...die 2 französischen Priester haben sich wie die übrigen mit ihren Desiderien directe an Seine Eminenz den Kardinalen Primas Fürst Patiani zu wenden.”¹³

A négy lelkész (közülük Jourdain helyett ismét Pierront említik) Batthyány érsek április 12-én, a budai Főhadparancsnoksághoz intézett átirata szerint végül jelentkezett nála. Az ő jóvoltából április 1-re visszamenőleg továbbra is megkaphatták havi 20 forintos ellátmányukat az egyházmegyei szolgálat fejében. Az esztergomi érsek ajánlata szerint, amennyiben hat társuk eltartását a kalocsai érsek, illetve más püspökök nem vállalhatnák tovább, átvenné a róluk való gondoskodás terhét, a tehetségüknek megfelelő alkalmaztatás ígéretével együtt.¹⁴

6 G. C. 1796-18-7. és 1061. helytartótanácsi sz., i. k. bej. 157. sz. Dep. 2. 175. sz. könyv.

7 G. C. 1796-18-11. i. k. bej. 254. sz. Dep. 2. 175. sz. könyv.

8 G. C. 1796-18-11. i. k. bej. 260. sz. Dep. 2. 175. sz. könyv.

9 G. C. 1796-18-12. és 1820. helytartótanácsi sz., i. k. bej. 271. sz. Dep. 2. 175. sz. könyv.

10 G. C. 1796-18-13. és 4175. helytartótanácsi sz., i. k. bej. 380. sz. Dep. 2. 175. sz. könyv.

11 G. C. 1796-18-14. i. k. bej. 410. sz. Dep. 2. 175. sz. könyv.

12 G. C. 1796-18-16. i. k. bej. 487. sz. Dep. 2. 175. sz. könyv.

13 G. C. 1796-18-17. i. k. bej. 529. sz. Dep. 2. 175. sz. könyv.

14 G. C. 1796-18-18., 2217. sz.

A budai General Commando május 4-én írt át a bánsági Főhadparancsnokságnak, a csanádi püspöki tanács nyilatkozatára visszatérve, amelyet a Helytartótanács március 12-én tolmácsolt Maillot és Pellisot ügyében. Eszerint a pécsi püspök válasza még nem érkezett meg Pellisot átvételéről, s a betegeskedő Maillot évi nyugdíjigényét sem tudta teljesíteni a vallásügyi alap. Tehát biztos elhelyezésükig az erre kötelezettséget vállaló egyháznagyok által biztosított havi 20 forintos korábbi illetményt (Sustentations Gehalt) adhatták ki részükre.¹⁵

Pellisot dolgában a Helytartótanács május 31-én tájékoztatta ismét Barco-t, aki csupán augusztus 10-én írt le az aradi várparancsnokságnak. A pécsi püspök eszerint alkalmassága esetén hajlandó volt a francia papot lelkiszolgálatra felvenni, így értesíthették őt a kedvező döntésről.¹⁶ Az aradi várparancsnokság augusztus 20-án továbbította Pellisot nyilatkozatát, aki a pécsi egyházmegyébe történő áthelyezését köszönettel elfogadta.¹⁷

Kollégájáról, Jacques Jacques-ról, a Helytartótanács augusztus 16-i tudósítása szerint a győri püspök azt a tájékoztatást adta, hogy a pap március elsejétől Neuhold udvari tanácsos két fia tanulmányait irányítja.¹⁸

Pellisot ügye érthetetlen okokból meglehetősen sokáig húzódott, hiszen a Helytartótanács csak október 31-én adta át Pál pécsi püspök emlékeztetőjét, hogy az abbé nála Mohácson, vagy Pécsen, az általános helynökénél nyer alkalmazást.¹⁹ Az aradi várparancsnokság pedig csak december 7-én értesítette Budát, hogy Pellisot 27-én indulhat új állomáshelyére.²⁰

Az 1797. év tavaszán az emigráns lelkészek közössége tovább foglalkozott. Heismann százados március 14-én jelentette Lipótvárról, hogy Charles-François Priolet végrendelet hagyásával, 12-én elhunyt.²¹ A temetési költségek és a hagyaték rendezése érdekében hosszú eljárás vette kezdetét. Ennek során Priolet ingóságait zár alá vették, leltározták, s igyekeztek tisztázni a nagyszombati plébánia és a katonai szervek közti méltatlan nézeteltéréseket, amelyek feltárásához a budai General Commando jogügyi osztályának (Juditium Delegatum Militare) beavatkozására is szükség volt.²²

A huzavona csupán az év végére csitult el annyira, hogy az elhunyt pap kollégái, Jourdain és Jean Jacques bevonásával nagyjából lezárhatták az ügyet. Ennek során a Helytartótanács október 24-én küldte meg a budai Főhadparancsnokságnak Priolet végrendeletét és a hagyatéki leltárat. A General Commando december 2-án utasította a nagyszombati rokkantház parancsnokságát, hogy az összes, a hagyatéki eljárással kapcsolatos iratot küldje meg részére. Az igen szűkszavú, szerény végrendelet is hozzájárulhatott az anyagi természetű viták kieleződéséhez:

„In nomine Patris et Filii et Spiritu Sancti. In praesentia mentis meae constituo hanc ultimam voluntatem meam:

Primo – ut honeste ut pater Gabriel in praesentia vicinorum parochorum et plurimum sacerdotum cum tympanis et tubis sepeliar.

Secundo – medicinae et medicus, sicut et famuli servientes pro congruo exsolvantur.

Tertio – ad hospitale gallicis infirmis florenos quid quid super his ex distractis rebus remanserit, totum pro sacris in refrigerium animae meae.²³

A francia papok ügyében idáig háttérben maradó udvari Haditanács részéről gr. Tige tábornok 1797. december 9-én érdeklődött afelől, mi történt a Belső-Ausztriában és másutt, a francia hadifoglyok mellett szolgált lelkészekkel. A Haditanács teljes diszkréciót kért: *„Das General Commando hat daher im Fall solches demselben nicht ohnehin schon bekannt wäre, derowegen unter der Hand und ohne Beursachung eines Aufsehens die Erkundigung einzuziehen, und den Bericht darüber anhero zu erstatten.²⁴*

A budai Főhadparancsnokság december 27-én vette sorra a területén élő lelkészeket. Számadása átfogó képet ad az 1797 végén Magyarországon időző papokról. Eszerint 12 (11) lelkész maradt vissza a

15 G. C. 1796–18–19., 628. sz. fogalmazvány és 7034. helytartótanácsi sz.

16 G. C. 1796–18–28., 1012. sz. fogalmazvány és 11089. helytartótanácsi sz.

17 G. C. 1796–18–31., i. k. bej. 1172. sz. Dep. 2. 176. sz. könyv.

18 G. C. 1796–18–34., i. k. bej. 1244. sz. Dep. 2. 176. sz. könyv.

19 G. C. 1796–18–45., i. k. bej. 1675. o. Dep. 2. 176. sz. könyv. (az irat megvan).

20 G. C. 1796–18–50., i. k. bej. 1828. sz. Dep. 2. 176. sz. könyv.

21 G. C. 1797–36–128. szám nélkül.

22 G. C. 1797–36–255., 684. sz. és fogalmazvány, valamint mellékletek.

23 G. C. 1797–36–346., 1503. sz. fogalmazvány.

24 G. C. 1797–36–355., 2135. sz.

Magyarországra, a Bánságba és Szlavóniába küldöttek közül. Louis Cretin, Jean Jacques és Gabriel Pierron 1796. április 1-től tovább kapták az esztergomi érsektől havi 20 forintos illetményüket, míg 6 társuk: François Roussel, Antoine Royer, N. Pellisot (sic!), Aimable Jourdain, Antoine Maillot és Louis Breton a kalocsai érsek jóvoltából tarthatták fenn magukat. Végül 3 társuk közül Jacques Jacques Pozsonyban, Neuhold udvari kamarai tanácsosnál nevelősködött, Louis Pion a kalocsai egyházmegyében, Hugo-Vinzenz Pellisot pedig a pécsi egyházmegyében állt a püspök személyes alkalmazásában.

A budai vezénylő kiegészítése szerint François Roussel, mint ismeretes, eredetileg sem tartozott a hivatalosan Magyarországra érkezett lelkészek közé, mivel pár évvel korábban rokonlátogatásra érkezett Budára, s néhány társa halálát követően saját kérésére bízták meg az Újépületben élt fogolykolónia lelkigondozásával. Barco a Belső-Ausztriában alkalmazott lelkészekről nem tudott adatokkal szolgálni.²⁵

1798-ban csupán egyetlen iratváltás foglalkozik a papok sorsával: Louis Pion és Jourdain fizetésére kért rendelkezést a pozsonyi főhadbiztosság március 19-én. Az előző évhez hasonlóan a budai Főhadparancsnokság március 24-én csak Jourdain, a kalocsai érsektől továbbra is húzandó havi 20 forintjáról intézkedett, míg Pion ügyében nem tartotta magát illetékesnek a pap folyamatosan fennálló egyházmegyei alkalmazatása miatt.²⁶ Ennek ellenére a General Commando érintett ügyosztálya értesítése nyomán a budai Főhadparancsnokság április 19-én tudatta a pozsonyi főhadbiztossággal, hogy Pion részére a kalocsai érsek az év elejétől folyamatosan utalja a budai hadipénztárhoz havi 20 forintos alapjárandóságát.²⁷

1799 fordulópontot jelentett az eredeti megbízásuk szempontjából tértlenesre ítélt emigráns lelkészek számára, ugyanis a nagyszombati rokkantház parancsnoksága július 16-án intézkedést kért a Nagyszombatban és Lipótváron elhelyezett hadifoglyok lelkigondozása ügyében. Buda július 22-i utasítása szerint a pozsonyi főhadbiztosságnak Jourdain Nagyszombatra kellett rendelnie, s a Pozsonyban tartózkodó társai közül egyet a General Commando nevében Lipótvárra helyezni.²⁸

Az 1799 nyarán szintén hadifoglyokat tartott Kiscell esetében a General Commando július 27-én, mint 1794-ben is, a Selytartótanácsához fordult kegyeszerék kikölcsonzése ügyében, hogy miséztethessenek a franciáknak. Mivel az óbudai ruházati-gazdasági bizottmány nem rendelkezett a szükséges tábori kápolnával, Augustin Schmid táborigazd lelkész a budai templomi raktárból kérte ki az apparatusokat.²⁹

A budai Főhadparancsnokság július 18-án a személyi kérdésekben úgy döntött, hogy a Kiscellben a parancsnokságot ellátó Wopperer másodkapitány kérése ellenére nem két lelkészt, hanem egyedül a Vízivárosban élt Pierre Royer-t rendelik a foglyok lelkigondozására. Wopperer arra is utasítást kapott, hogy a szóban forgó templomi eszközöket vegye át.³⁰

Az aradi várparancsnokság július 23-án jelentette be igényét francia papra, de annak odaérkezéig az ottani egyházközségből egy franciául értő lelkész átvételét fontolgatta.³¹ Buda ezzel kapcsolatban augusztus 3-án tudatta a bánsági General Commando-val, hogy amint a hadifoglyok megérkeznek, a korábban a Bánságban szolgált lelkészek közül az egyiket Aradra küldi. Ezért arra is felkérte, adjon tájékoztatást a területén időző papokról.³²

A nagyszombati rokkantház parancsnoksága augusztus 6-án arról tudósított, hogy Aimable Jourdain rendben ellátja feladatát a hadifoglyok mellett. Ugyanakkor Lipótvár még mindig nem kapta meg az ígért papot, így Nagyszombat az ő ismételt kérelmét is továbbította.³³ A helyzet rendezését megnehezítette, hogy a pozsonyi dandár részéről Skaricza vezérőrnagy kénytelen volt jelenteni, hogy a városban élt számbavehető francia papok közül Louis Pion a rendelkezésre álló orvosi bizonyítvány szerint éppen beteg, míg társa, Jean-Baptiste Jacques állandóan gyengélkedik. Ezért egyikük sem vállalhatta a lipótvári lelkiszolgálatot, sőt, utóbbira a Pozsonyba érkező foglyok mellett mindenképpen szükség volt. A General Commando augusztus 14-én arról tájékoztatta a pozsonyi katonai parancsnokságot, hogy a bánsági Főhadparancsnokság jelentésének ismeretében intézkedhet csak a lipótvári pap-igény kielégítéséről. Addig is saját maguknak kellett gondoskodniuk az istentiszteletek megtartásáról.³⁴

25 G. C. 1797–36–355., 2135. sz. és fogalmazvány. Mint látható, a felsorolás tévedésből kétszer említi Pellisot-t, tehát 1797 végén valójában 11 pap működött Magyarország területén.

26 G. C. 1798–18–2., i. k. bej. 1513. sz. Dep. 1. 113. sz. könyv.

27 G. C. 1798–18–6., i. k. bej. 2611. sz. Dep. 1. 114. sz. könyv.

28 G. C. 1799–36–45., i. k. bej. 1570. sz. Dep. 2. 182. sz. könyv.

29 G. C. 1799–36–50., 1587. sz. és fogalmazvány.

30 G. C. 1799–36–52., 1599. sz. ad mandatum speciale.

31 G. C. 1799–36–60., i. k. bej. 1653. sz. Dep. 2. 182. sz. könyv.

32 G. C. 1799–36–60., i. k. bej. 1653. sz. Dep. 2. 182. sz. könyv.

33 G. C. 1799–36–79., i. k. bej. 1747. sz. Dep. 2. 182. sz. könyv.

34 G. C. 1799–36–80., i. k. bej. 1753. sz. Dep. 2. 182. sz. könyv.

A temesvári főhadparancsnok augusztus 17-én értesítette a budai General Commandot, hogy Temesváron él egy Majlad nevezetű francia pap, de ő is hivatalos illetmény nélkül, mivel a városi főtemplomban nyert alkalmazást, s fizetést. Buda az értesítést egyelőre ad acta tette, azzal az augusztus 28-i megjegyzéssel, hogy Arad részére már rendelkezésre áll egy pap.³⁵

A mindeddig ismeretlen személy mellett a magyar tábori püspökség október 6-i előterjesztésében Placidus Langlazes is megjelenik. A tábori püspökség javaslata szerint, mivel az eddig Kiscellben szolgált Pierre-Antoine Royer szeptember 15-én, 38 évesen elhunyt, s a könyvéken maradt egyetlen pap (feltehetően a Pesten működött Roussel) egyszerre két helyen képtelen volt ellátni feladatát, a nemrég érkezett Langlazes léphetne a kiscelli szöszékre. A megoldásra a General Commando is áldását adta, így Royer illetményét, a szokásos havi 20 forintot, október 1-re visszamenőleg Langlazes kapta azzal, hogy a kiscelli francia tisztek lelki istápolásán kívül Pesten is besegít.³⁶ A döntés éppen idejében született meg, ugyanis a kiscelli francia tisztek ezirányú kérését aznap továbbította az ottani katonai parancsnokság.³⁷

Október 19-én a szegedi katonai parancsnokság részéről Klass százados is a budai General Commando-hoz folyamodott, hogy az érkező francia hadifoglyok lelkigondozására, legalább a vasár- és ünnepnapok misék megtartására, ill. a betegek mellé franciául tudó papot rendeljenek. Ők az egész szegedi klérus körében csak egyetlen, valamennyire alkalmas személyt találtak, a piarista iskolaigazgatót, de nyelvtudása nem volt elegendő a feladat megfelelő ellátásához.³⁸

Kavanagh lovassági tábornok, budai vezénylő, október 26-án írt át Kollonich kalocsai érseknek, hogy tegyen lépéseket újabb francia lelkészek illetményezésének biztosítására, hiszen a korábbiak közül néhányan már meghaltak, más részük pedig magánalkalmazásban állt.³⁹

Kollonich László november 7-i válaszában nagylelkűen 6 francia pap fejenként havi 20 forintos illetményezésére tett ígéretet a háború időtartamára. Egyúttal szükség esetére további lelkészek támogatását is kilátásba helyezte.⁴⁰

A függőben maradt ügyek intézésében a magyar tábori püspökség fontos szerepet vállalt, ugyanis a General Commando azzal bízta meg, hogy a Budán időző – most első ízben említett – Hevé kanonokot Nagyváradra, a Törökszentmiklóson élt Gabriel Pierront Szegedre irányítsa. Illetményezésük amúgy is megoldott volt, utóbbiét a kalocsai érsek biztosította, míg előzőé az időközben elhunyt Bathhány hercegprímás halála után is érvényben maradt.⁴¹

Az aradi várparancsnokság december 3-án arra hivatkozva, hogy mindkét kórházában rengeteg beteg fekszik, továbbá a francia foglyok mellett szolgáló pap is súlyosan megbetegedett, másik lelkészt kért, a szokásos illetményezéssel.⁴² Arad, amilyen aggodalommal szolt gondjairól, december 7-én arról adott jelentést, hogy a beteg lelkész felgyógyult, sőt a helyi rend provinciálisától – minden bizonnyal a ferencesektől, mivel szeptember folyamán felvették velük a kapcsolatot – egy másik egyházi személyt is rendelkezésükre bocsátottak, aki már meg is érkezett.⁴³

1800. január 4-én az aradi várparancsnokság jelentette, hogy az ottani foglyok melletti lelki szolgálatot ellátó franciskánus meghalt, miután korábbi betegségéből már nem (mégsem) épült fel. Ezért, az előző év december 3-i megkeresésükre (mégis) visszautalva, kérték egy újabb pap odaküldését. A budai General Commando január 22-én, a reményei szerint hamarosan bekövetkező, a legénységet és az altiszteket teljes mértékben érintő fogolycserékre utalva – miáltal a magyar területeken alig marad fogoly –, úgy vélte, a mellettük foglalkoztatott francia papokra sem lesz többé szükség: „...*die bey ihnen befindlichen französischen Priester aus ihrer Aktivität kommen...*”. Ennek megfelelően Buda rövid időre Arad türelmét kérte, de segítséget is ígért.⁴⁴

Hasonló gondokkal küszködött a temesvári főhadparancsnokság is, amely január 20-án kereste meg Budát az ottani emigráns francia pap halála miatt. Az eddig nem, vagy más néven említett Caspar atya az előző év decemberében halt meg, név nélkül említett társa pedig betegsége miatt képtelen volt feladatai

35 G. C. 1799-36-105., i. k. bej. 1864. sz. Dep. 2. 182. sz. könyv.

36 G. C. 1799-36-238., i. k. bej. 2302. sz. Dep. 2. 182. sz. könyv. A budai General Commando december folyamán folytatott levelezést a jogügyi osztállyal és a Haditanáccsal Royer hagyatéki ügyében. (G. C. 1799-36-507., 1648. sz. és fogalmazvány.)

37 G. C. 1799-36-251., i. k. bej. 2351. sz. Dep. 2. 182. sz. könyv.

38 G. C. 1799-36-299., 2480. sz.

39 G. C. 1799-36-299., 2480. sz. fogalmazvány.

40 G. C. 1799-36-382., i. k. bej. 2642. sz. Dep. 2. 182. sz. könyv.

41 G. C. 1799-36-516., 2965. sz. ad mand. speciale Dep. 2. 182. sz. könyv.

42 G. C. 1799-36-536., i. k. bej. 3018. sz. Dep. 2. 182. sz. könyv.

43 G. C. 1799-36-550., i. k. bej. 3048. sz. Dep. 2. 182. sz. könyv.

44 G. C. 1800-36-72., i. k. bej. 190. sz. Dep. 2. 183. sz. könyv.

ellátására. Arra, hogy a csanádi egyházmegye consistoriuma idejében segíthessen, nem volt esély, ezért Temesvár két francia papot kért, a már bevett 20 forint havi illetmény biztosításával. A budai General Commando hasonló indokból, mint Arad esetében, február elsején intette türelemre bánsági testvérszervét.⁴⁵

Az általános kivárási hangulat és nyugtalanság közepette a nagyváradi katonai parancsnokság részéről Bessenyei kapitány jelentése hozott némi enyhülést. Február 3-án tudatta, hogy az ottani helyszínről rendelt Hévé kanonok megérkezett, s ellátmánya rendezését kérte. Buda február 19-én nyugtatta meg Nagyváradot, hogy a kalocsai érsektől Hévé részére biztosított havi 20 forint január elsejére visszamenően nem szenved további késedelmet, mivel a kincstár terhére kifizetik azt.⁴⁶

A bánsági General Commando február 22-én sürgette meg Buda intézkedését egy francia lelkész odairányítása tárgyában, mivel féltő volt, hogy a francia foglyok hosszabb ideig lelki istáp nélkül maradnak. A budai Főhadparancsnokság, a kétoldalú fogolycserék kezdetét várva, egyelőre ad acta tette az ügyet: „*In Erwartung der anoch erfolgen darfenden beiderseitigen Auswechslung der französischen Kriegsgefangenen ad acta!*”⁴⁷

Arad, időközben úgy tűnik, megkapta az igényelt papot, ám február 18-án azt jelentette, hogy az megbetegedett, ezért a radnai plébániáról kértek lelkészt, aki már el is foglalta helyét.⁴⁸

Itt szakadnak meg a francia hadifoglyok lelkigondozásáról szóló iratváltások, s az emigráns papok további sorsára egyetlen utalás sem történik. Jelenlegi ismereteink szerint az 1800. év az utolsó, amelyben a francia hadifoglyok magyarországi intézményes lelkigondozásának biztosítására sor került. Ezt követően Ausztria koalíciós meghatározottságától függően, csak 1805-ben kerültek területére és a koronatarományokba hadifoglyok, de az ő esetükben és a későbbiekben sem volt szó a lelkigondozás ügyéről. Elképzelhető, hogy a központi birodalmi szervek irattárai segítséget nyújthatnak a téma megnyugtató lezárásához.

Végezetül nem haszontalan az 1793 és 1800 között a magyar korona területein ténykedett, név szerint említett 21 emigráns francia pap nevét szolgálati helyeikkel együtt felsorolni, e módon is elismerve vállalkozásukat.

1. Marcel Andriot – Temesvár.
2. Louis Breton – Temesvár.
3. Caspar atya – Temesvár. Meghalt: 1798 decemberében.
4. Benedict (Louis) Cretin – Pozsony.
5. Jean-Aubin du Hamel – Temesvár, Arad. Meghalt: 1794 nyarán.
6. Hévé kanonok – Nagyvárad.
7. Jacques Jacques – Eszék, Arad, Pozsony.
8. Jean-Baptiste Jacques – Győr, Pozsony.
10. Maurice Langlaise – Szeged, Nagyvárad. Megh.: 1795. X. hó.
11. Placidus Langlazes – Kiscell.
12. Licot atya – Temesvár.
13. Antoine Maillot – Temesvár.
14. Majlad atya – Temesvár.
15. Hugo-Vinzenz Pellisot – Temesvár, Arad, pécsi egyházmegye.
16. Gabriel Pierron – Munkács, Kassa, Szeged.
17. Louis Pion – Eszék, Pétervárad, kalocsai egyh. megye, Pozsony.
18. Charles-François Priolet – Lipótvár. Megh.: 1797. III. 12.
19. François Roussel – Pest.
20. Pierre-Antoine Royer – Pozsony, Kiscell. Megh.: 1799. IX. 15.
21. Vermier atya – Temesvár.
22. N. N. – Győr. (Hagondange tőrőmagy unokaöccse.)

45 G. C. 1800–36–97., i. k. bej. 299. sz. Dep. 2. 183. sz. könyv.

46 G. C. 1800–36–158., i. k. bej. 480. sz. Dep. 2. 183. sz. könyv.

47 G. C. 1800–36–203., i. k. bej. 602. sz. Dep. 2. 183. sz. könyv.

48 G. C. 1800–36–204., i. k. bej. 605. sz. Dep. 2. 183. sz. könyv.